

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Muotoilun koulutusohjelma

Noora Ketolainen

KÁRMÁNIN RAJANTAAKSE JA TAKAISIN-
RUNOKIRJANKUVITUS JA TAITTO

Opinnäytetyö
maaliskuu 2014

	<p>OPINNÄYTETYÖ Maaliskuu 2014 Muotoilun koulutusohjelma</p> <p>Sirkkalantie 12 A 80100 JOENSUU +358 50 917 7201</p>
<p>Tekijä Noora Ketolainen</p>	
<p>Nimeke Kármánin rajan taakse ja takaisin – runokirjan kuvitus ja taitto</p> <p>Toimeksiantaja Leena Kopperi</p>	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyössä tehtiin kuvitus ja taitto Leena Kopperin runokokoelmalle ”Kármánin rajan taakse ja takaisin”. Kyseessä on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka pääajatuksena on luoda runoille toimiva ja visuaalisesti mielenkiintoinen kuvitus ja taitto. Runojen aihepiireinä ovat avaruus, hiljaisuus ja luonto.</p> <p>Opinnäytetyössä käsitellään kuvittamista tekstin täydentäjänä ja pohditaan kuvittajan vastuuta mielikuvien välittämisessä. Lisäksi perehdytään erilaisiin Suomessa julkaistuihin kuvitettuihin runokirjoihin ja niiden kuvitusvalintoihin. Sopivaa tyyliä etsiessä tutustutaan tussityyliä käyttäviin taiteilijoihin ja käytetään heitä inspiraationa oman tyylin kehittämiseksi. Lisäksi kiinnitetään huomiota omaan kuvitusprosessiin ja sen muodonmuutokseen aina luonnoksesta valmiiseen työhön asti.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteina oli ymmärtää kuvan ja sanan suhdetta, tutkia omaa kuvitusprosessia sekä kehittyä ammattimaisemmaksi kuvittajaksi. Runoja on yhteensä 67, ja kuvituksia kirjaan tuli 16. Tyyliksi valikoitui tussitekniikka, jolla rakennettiin runojen ympärille yksinkertainen ja mustavalkoinen kuvitus.</p> <p>Tuloksena on selkeä ja monipuolinen runokirja. Valmista kirjaa tarjotaan kustantajille, sillä se on jo itsessään julkaisuvalmis.</p>	
<p>Kieli suomi</p>	<p>Sivuja 42</p>
<p>Asiasanat kuvittaminen, runokirja, kuvittamisprosessi</p>	

 Karelia UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	THESIS March 2014 Degree Programme in Design
Sirkkalantie 12 A 80100 JOENSUU FINLAND +358 50 917 7201	
Author Noora Ketolainen	
Title Beyond the Kármán Line and Back – Illustration and Layout Design for a Poem Book	
Abstract <p>The subject of the thesis is to produce the illustrations and layout for an anthology of poetry "Beyond the Kármán Line and Back", written by Leena Kopperi. This thesis is a functional study, and the main purpose was to create a practical and visually interesting illustration and layout. The main subjects of the poems are space, silence and nature.</p> <p>The thesis is dealing with illustrations as completing the text and the responsibility of the illustrator when conveying visions. The thesis familiarizes the reader with different illustrated Finnish poetry books and their illustration choices. While finding the appropriate style, artists using marker pens are introduced and used as an inspiration for style development. In addition, the study focuses on illustration process and its transformation from a sketch to the finished work.</p> <p>The aim of the thesis was to understand the relationship between picture and text, to obtain a better understanding of the whole illustration process and to develop as a professional illustrator. There are 67 poems and 16 illustrations altogether. The illustrations are made with markers, which were used to build a simple black-and-white illustration around the poems.</p> <p>The result is a simple and diverse poetry book. The future aim is to offer the book for publishers, because it is already ready to be released.</p>	
Language Finnish	Pages 42
Keywords illustration, poetry book, illustration process	

Sisältö

1	Johdanto.....	5
2	Viitekehys ja toiminta-asetelma.....	6
3	Kuvittaminen ilmiönä	8
	3.1 Kuvituksen merkitys	8
	3.2 Runokirjojen kuvittaminen Suomessa	13
	3.3 Kuvittamisen sommittelukeinot	17
4	Kuvittamisprosessi.....	19
	4.1 Tavoitteet.....	19
	4.2 Runojen taustaa	20
	4.3 Ideointi ja luonnostelu.....	21
	4.4 Tekniikan ja tyylin etsiminen.....	23
	4.5 Tussityylin esikuvat.....	26
	4.6 Kuvitusten toteutus ja työprosessi.....	28
	4.7 Referenssikuvien käyttö	31
5	Tulokset	33
	5.1 Kirjaintyyppin valinta	33
	5.2 Layout-suunnitelma.....	34
6	Johtopäätökset.....	37
	6.1 Oma arvio	37
	6.2 Työn merkitys	39
7	Lähteet	

1 Johdanto

Kuvitan opinnäytetyössäni runoja ja kokoan niistä runokirjan. Haaveenani on aina ollut kirjan kuvittaminen, ja tässä opinnäytetyössä siihen tarjoutuikin erinomainen mahdollisuus, kun runoilija Leena Kopperi tarvitsi kuvittajaa runokoelmalleen. En ole vielä ollut mukana missään suuremmassa kuvitustyössä, joten halusin nyt tarttua tilaisuuteen ja ottaa haasteen vastaan. Opinnäytetyöprosessin aikana aikomukseni on kehittää samalla omaa tyyliäni ammattimaisemmaksi, jotta saisin muokattua sitä juuri tähän kyseiseen runokirjaan sopivaksi.

Itselleni kuvitukset ovat kirjoissa kaikkein kiehtovin osa-alue. On mielenkiintoista nähdä, miten kuvittaja on itse tulkinnut tarinan ja omalla kuvituksellaan lisännyt oman näkemyksensä tekstiin. Olen aiemmissa töissäni keskittynyt lähinnä vain joko kuvitukseen tai typografiaan, mutta tässä opinnäytetyöprojektissä haluan tutkia myös kuvan ja sanan suhdetta ja miten ne toimivat yhdessä mahdollisimman mallikkaasti. Kuvittaminen on minulle erityisen tärkeää, koska olen aina kokenut sen olevan oma vahvuuteni graafisen suunnittelun alalla. Runoja en ole kuvittanut koskaan aikaisemmin, mikä tekee opinnäytetyöstä myös haastavan ja mielenkiintoisen projektin.

En ole aiemmin ollut mukana tällaisessa kirjaprojektissa, mutta olen aina tuntenut painotuotteet omaksi jutukseni. Pidän siitä, että työprosessin jälkeen on esillä jokin oikeasti konkreettinen tulos, eikä vain kuva ruudulla. Vaikka graafisen suunnittelun ala digitalisoituu väijäämättä, uskon, että painotuotteet pysyvät mukana kehityksenkin myötä. Painotuotteessa on tietynlaista voimaa ja vakuuttavuutta.

Opinnäytetyö antaa minulle mahdollisuuden kehittää omia taitojani kuvittajana ja pystyä työskentelemään ammattimaisesti ja itsenäisesti tällaisessa suuressa kuvitusprojektissa. Haluan, että voin pystyä esittelemään lopullista lopputulosta ja käyttää sitä tulevaisuudessa myös portfoliossani ja työnhaussa.

2 Viitekehys ja toiminta-asetelma

Suunnittelu- ja kuvitusprosessi sai alkunsa marraskuussa 2013, jolloin aloin pohtimaan opinnäytetyöni aihetta. Olin jo aiemmin jutellut mahdollisesta yhteisestä projektista tuttuni Leena Kopperin kanssa, sillä hän kirjoittaa paljon proosaa ja runoja. Nyt hänellä oli lähes valmis runokokoelma, joka kaipasi vain kuvitusta. Lueskelin runot läpi ja ne vaikuttivat erittäin potentiaalisilta kuvitettavilta, joten aloitin kirjan suunnittelun innokkaana.

Opinnäytetyön lähtökohtana on saada aikaan visuaalisesti kaunis ja kiinnostava runokirja, joka herättää mielenkiintoa runoja kohtaan. Tarkoituksena on myös luoda ulkoasu, joka viehättää runoilijaa, itseäni sekä lisäksi vielä mahdollista lukijaa.

Opinnäytetyön keskeisinä osina ovat runokirja osana kuvittamisen ilmiötä sekä kuvitusprosessiin perehtyminen. Tutustun kuvan ja sanan suhteeseen sekä siihen, miten kirjasta tulisi mahdollisimman selkeä ja johdonmukainen. Koska runokirjojen kuvittaminen ei ole kovin yleistä, tarkoituksena on tuoda jotain uutta ja vahvaa ilmaisu sellaiseen tekstiin, jota ei yleisesti ole mielletty kuvitetuksi.

Tämän kyseisen runokirjan viitekehukseen kuuluu kolme toisiaan tukevaa osiota: runoilija ja hänen runonsa, kuvittaja sekä runokirjan vastaanottaja eli lukija (kuva 1). Runoilija luo runot, minkä jälkeen kuvittaja tulkitsee ne omalla tavallaan ja yhteistyössä runoilijan kanssa visualisoi ne todellisiksi. Lopuksi lukija lukee runot yhdessä kuvituksen kanssa ja muodostaa niistä taas oman käsityksensä. Myös jokaisen osapuolen henkilökohtaiset kokemukset ja aiempi tietoisuus runokulttuurista peilautuu siihen, miten he tulkitsevat runoja.

Kuva 1. Visuaalinen viitekehys.

Vaikka olenkin lukenut jonkin verran runoja elämäni aikana, ovat ne kirjallisuuden osana kuitenkin niitä, joita tulee luettua kaikkein vähiten. Lisäksi harvoin olen nähnyt runoja yhdessä kuvituksen kanssa. Koska minulla ei ole varsinaisia ennakkotietoja runokirjojen kuvituksista, onkin tärkeää tutustua muihin kuvitetuihin runokirjoihin, jotta näkisin, millaisia kuvitusmalleja on olemassa. Näiden pohjalta voin sitten luoda oman, persoonallisen ilmeeni tälle runokirjalle.

Opinnäytetyöprosessi alkaa kuvittamisen ilmiöön tutustumalla. Hyvän kuvituksen säännöt pätevät oli kuvitus sitten runokirjassa tai satukirjassa, joten tutkin yleisellä tasolla toimivan kuvituksen merkitystä tekstille ja millä eri tavoin kuvitus ja teksti voivat toimia keskenään. Tutkimuksesta saamiani tietoja käytän pohjana omille kuvituksilleni ja taittoratkaisulleni.

Opinnäytetyöni aikana tutustun Suomessa kuvitettuihin runokirjoihin ja vertailen niiden kuvituksia ja taittomalleja ja luon juuri tähän runokirjaan parhaiten sovel-

tuvan mallin. Kokeilen erilaisia tyyliä ja yhdessä Leenan kanssa valitsemme niistä runokirjaan parhaiten istuvan ratkaisun. Tutkin muiden taiteilijoiden tyyliä ja hyödynnän niitä inspiraation lähteenä omalle tyylilleni ja miten sitä voisin kehittää.

Opinnäytetyön toiminnalliseen osuuteen kuuluu varsinainen kuvituksen toteuttaminen, lopullinen taitto sekä painaminen konkreettiseksi kirjaksi. Tarkoituksena on luoda toimiva kokonaisuus kuvan ja tekstin välille ja tarjota miellyttävä lukukokemus runojen lukijalle. Kuvitusten tulisi toimia runojen kanssa yhdessä niin, että kuvitus tarjoaisi lukijalle jotain uutta, kuitenkin antamalla tälle tilaa tulkita runoa myös omalla tavallaan.

En ole pohtinut aiemmin omaa kuvitusprosessiani laajemmin kuvitustöitä tehdessäni. Tässä opinnäytetyössä voin kuitenkin kiinnittää siihen tarkemmin huomiota ja tämän myötä kehittää omia toimintatapoja nopeammaksi ja mutkattomammaksi.

3 Kuvittaminen ilmiönä

3.1 Kuvituksen merkitys

Siinä missä taide on itseilmaisua varten, toimii kuvitus aina tekstin tai jonkin muun asian tukena. Kuvituksen tehtävänä on viihdyttämisen, somistamisen ja tekstin tukemisen lisäksi välittää visuaalisia viestejä, havainnollistaa tekstiä, lisätä kiinnostavuutta ja edesauttaa katsojan mielikuvien syntymistä. Kuva voi antaa myös täysin uudenlaisen tulkintatavan tekstille. (Ahjopalo-Nieminen 1999, 14–15.) Kuvan pitäisi tukea tekstisisältöä, kun taas tekstin taas tulisi toimia mielekkäällä tavalla kuvien yhteydessä (Mikkonen 2006, 15).

Vaikka kuva saattaa toimia itsenäisestikin, tulee sille uusi merkitys, kun sitä tulkitaan suhteessa tekstiin. Sama toimii myös toisinpäin. Kuva voi tuoda uusia

merkityksiä tekstille ja tuoda siihen jonkin uuden näkökulman, mitä lukija ei välttämättä itse olisi huomannut. Kuva voi kuitenkin myös rajoittaa lukijan mielikuvitusta – lukija saattaa omaksua helposti kuvittajan tulkinnan tekstistä eikä välttämättä itse kehitä siitä omaa tulkintaansa.

Kuvitus pysäyttää aina yhden hetken tarinasta, nostaa jonkin tietyn kohdan aivan erityiseksi. Kuvittaja voi kuvituksillaan hennosti tukea ja rikastaa kerrontaa, tai vaihtoehtoisesti luoda aivan oman, tarinasta selkeästikin poikkeavan maailman, joka ei onnistuessaan kuitenkaan ole ristiriidassa tekstin kanssa. Kuvittaja muuttaa sanat näkyväksi kuvaksi ja kuva toimii ylykkeenä lukijan omalle mielikuvitukselle. Teksti ja kuvitus muodostavat yhdessä kokonaisuuden, jonka pohjalta lukija lähtee tulkitsemaan tarinaa. (Ylimartimo 2001, 80–81.)

Kuvittajalla on suuri haaste ja vastuu, sillä kuvitukset vievät tekstin merkitystä aina johonkin tiettyyn suuntaan – kuvittaja ikään kuin antaa lukijalle vastauksen tekstin jättämiin aukkoihin. Kuvittajan tulkinta kuvasta voi vaikuttaa siis hyvinkin merkittäväällä tavalla myös kirjan lukijan tulkintaan. Esimerkiksi J.K. Rowlingin Harry Potter-kirjojen kansikuvituksissa on nähtävissä, miten eri maiden kuvittajat näkevät saman tarinan eri tavalla ja haluavat tuoda esiin kirjan hahmojen eri puolia. Koska itse olen lukenut suomenkieliset Harry Potter-kirjat, ovat kuvittaja Mika Launiksen kansikuvitukset toimineet eräänlaisena ohjenuorana hahmojen ulkonäölle ja kirjan yleiseen tunnelmaan. Launis on valinnut hyvin vahvan ilmaisen ja esittänyt hahmot karikatyyrisinä, liioitellen heidän ominaisuuksiaan (kuva 2 A). Ranskalainen versio Harry Potterista taas on hyvin lapsenomainen ja pelkistetty (kuva 2 B). Jean-Claude Göttingin versio suippohattuisista päähenkilöistä on lähinnä pääsiäisnoitamainen, ja kirja vaikuttaa olevan selkeästi lapsille suunnattu.

KUVA 2. Harry Potter-kirjojen kansitaidetta Suomesta ja Ranskasta.

Hollantilaisessa Harry Potterissa Harryn kasvoja ei näytetä lainkaan. Vertailin myös sarjan muita kansia, eikä niissä missään ole kasvot näkyvissä, vaikka ihmishahmot ovatkin esillä (kuva 3 A). Kuvittaja Ien van Laanen on ilmeisesti halunnut säilyttää mystisyyden varjon kirjasarjan yllä eikä viedä lukijan mielikuvia mihinkään tiettyyn suuntaan, vaan antanut mieluummin lukijan itse päättää hahmojen ulkonäöstä. Italialainen kuvittaja Serena Riglietti sen sijaan on mennyt kansitaitteessaan aivan toiseen ääripäähän. Hän on tulkinnut Rowlingin tekstiä aika lennokkaasti, sillä hänen kuvittamansa Harry Potterin kanssa on elementtejä, joita kirjoissa ei mainita lainkaan. Näitä ovat esimerkiksi jättiläishiiri Harryn vieressä ja hiiren pää Harryn ohimolla (kuva 3 B). Tällainen kuvaaminen saattaa olla aika riskialtista, sillä lukijalle voi tulla kirjasta täysin erilainen mielikuva kuin mitä todellisuus oikeasti on.

KUVA 3. Harry Potter-kirjojen kansitaidetta Hollannista ja Italiasta.

Tekstin tulkinta ei kuitenkaan ole pelkästään kuvittajan tehtävä. Myös vastaanottajan rooli on muutakin kuin pelkkää kuvan havaitsemista tai kohteliasta kiinnostumista siitä. Tekstin ja kuvan yhdistelmä on monien mielikuvien summa, ”tulkinnan tulkinnan tulkitsija”. Ensiksi kertoja tulkitsee oman mielikuvituksensa tuottamaa ainesta, jonka jälkeen kuvittaja lähestyy tarinaa oman persoonansa ja kokemustensa kautta ja visualisoi tuotoksen hedelmöittämällä sitä omalla tulkinnallaan. Kuvakirjan käteensä ottanut lukija sitten muodostaa näiden tulkintojen summasta oman käsityksensä. (Yimartimo 2001, 94.)

Mikkonen (332, 2005) tutustuttaa kirjassaan ruotsalaisen kuvakirjojen tutkijan Ulla Rhedin kuvakirjojen kategorisointiin. Rhed on jakanut kuvakirjat kolmeen kategoriaan, jotka eivät kuitenkaan ole täysin ehdottomia, vaan joissain kuvakirjoissa voi olla yhdistettyjä versioita eri kategorioista.

- 1) **Kuvitettu kuvakirja** eli eepinen kuvakirja, jossa kuvitukset ovat riippuvaisia tekstistä ja kuvittajan tehtävänä on laajentaa tekstiä ja tulkita tekstistä avautuvaa maailmaa.
- 2) **Laajennettu kuvakirja**, jossa tekstiä ei ole paljon ja jossa kuva laajentaa tekstin merkityksiä. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten katselu- ja lorukirjat.

- 3) **Varsinainen kuvakirja**, jossa teksti ja kuva palvelevat toisiaan niin, että tarinaa ei voi ymmärtää täydellisesti, jos toinen puuttuisi. (Mikkonen 2005, 332; Ylimartimo 1998, 54.)

Näistä kategorioista opinnäytetyöni runokirja kuuluisi lähinnä ensimmäiseen kategoriaan eli se on kuvitettu kuvakirja. Runoteoksen kuvitukset eivät kuitenkaan ole riippuvaisia teksteistä, koska ne toimivat myös itsenäisinä taideteoksina, vaan ne ennemminkin ovat laajentamassa runojen sisältöä lukijalle ja tuomaan esille omaa tulkintaani niistä.

Kuvan ja sanan suhde on pitkälti lukijan katsojan tajunnassa syntyvä tulkinta. Jotta lukija ymmärtäisi teoksen todellisen merkityksen, tulee tämän tutkia sen sisältöjä aktiivisesti. Kuvan ja sanan suhteen merkitys ei siis ole toistensa summa, vaan niiden vuorovaikutusten tulos. (Mikkonen 2005, 56.)

Näyttämisen oletetaan olevan luonteeltaan voimakkaampaa ja todellisempaa kuin sanoilla kertomisen (Mikkonen 2005, 17). Tämän vuoksi kuvittajalla onkin haastetta täydentää tekstiä kuvituksellaan, viemättä kuitenkaan liikaa tilaa itse tekstin sanomalta. Tässä runokirjassa tarkoitukseni on nostaa runoista esille tiettyjä kohtia, sanoja tai lauseita, paljastamatta kuitenkaan koko runon sanomaa, tuomalla esiin vain sen tunnelmaa. Tämä jättää lukijalle mahdollisuuden täyttää aukot omilla mielikuvillaan, ja samasta runosta voidaan kuvituksesta huolimatta tehdä muitakin tulkintoja. Näin en ”tukahduta” lukijan mielikuvitusta omalla tulkinnallani, vaikka tietysti jo pienikin kuvitus ohjaa lukijan mielikuvia jo johonkin tiettyyn suuntaan. En halua lähteä liian kaukaisille teille tässä kuvitusprojektissa, vaikka runoja voisi tulkita kovinkin monitulkintaisesti.

Ylimartimo (2001) kirjoittaa, että kuvitustaiteilija voi joutua kuvittaessaan vaikean ongelman eteen, kun tekstiä pitäisi ruveta muuttamaan konkreettiseksi kuvaksi. Abstraktimmat ja hankalimmalta tuntuvat kohdat voidaan ohittaa ja tarttua turvallisempiin ja konkreettisempiin yksityiskohtiin. Toisaalta kuvittaja voi vastata haasteeseen ja alkaa kuvaamaan ”mahdollista maailmaa” omien mielikuviensa tarjoaman visuaalisen kielen avulla.

Tätä halusin itsekin runokirjaa suunnitellessani pohtia. Vaikka kuvituksen pitääkin tarjota haastetta, niin itse ainakin alussa otan vähän helpompia kuvituksia, ja kuvitusjäljen kehittyessä siirryn sitten vaikeampiin aiheisiin. Runoissa halusin keskittyä niihin osiin, joihin oli helpompi tarttua, enkä alkaa väkisin luomaan mitään rinnakkaismaailmaa runojen rinnalle.

Kuvittamisessa on tärkeää ottaa huomioon kuvituksen vastaanottaja. Jokainen lukee kuvaa kulttuuristen käsitysten ja ennakkoluulojen kautta, ja tulkintaan vaikuttaa sekä koulutus, kokemukset että henkilökohtainen historia (Hatva 1993, 74–79). Tämä runoteos on suunnattu lähinnä aikuiselle väestölle, joten kuvituksenkin pitäisi olla aikuiseen makuun sopivaa. Omaa tyyliäni on kuvailtu lähinnä lastenkirjamaiseksi, joten tässä on mahdollisuus kehittää omia taitojaan tälläkin alueella niin, että kirja kiinnostaisi eritoten aikuisia. En halua kuvituksista tulevan kuitenkaan liian vakavia.

3.2 Runokirjojen kuvittaminen Suomessa

Suomessa on yllättävän vähän ainakin aikuisille suunnattuja kuvitettuja runokirjoja. Lapsille sen sijaan on useita loru- ja runokirjoja, joissa runoja kehystävät kuvitukset lähes jokaisella aukeamalla. Aikuisille suunnattujen kirjojen runoilijat ovat varmaankin halunneet jättää runojen tulkinnan pelkästään lukijalle, jotta lukija kehittäisi runosta oman näkökulmansa, ilman rajoittavaa kuvitusta.

Löydettyjen kuvitettujen runokirjojen perusteella ne voidaan karkeasti jakaa neljään kategoriaan:

- 1) valokuvakuviutus
- 2) käsintehty kuviutus
- 3) lasten lorukirjat
- 4) kuvarunot

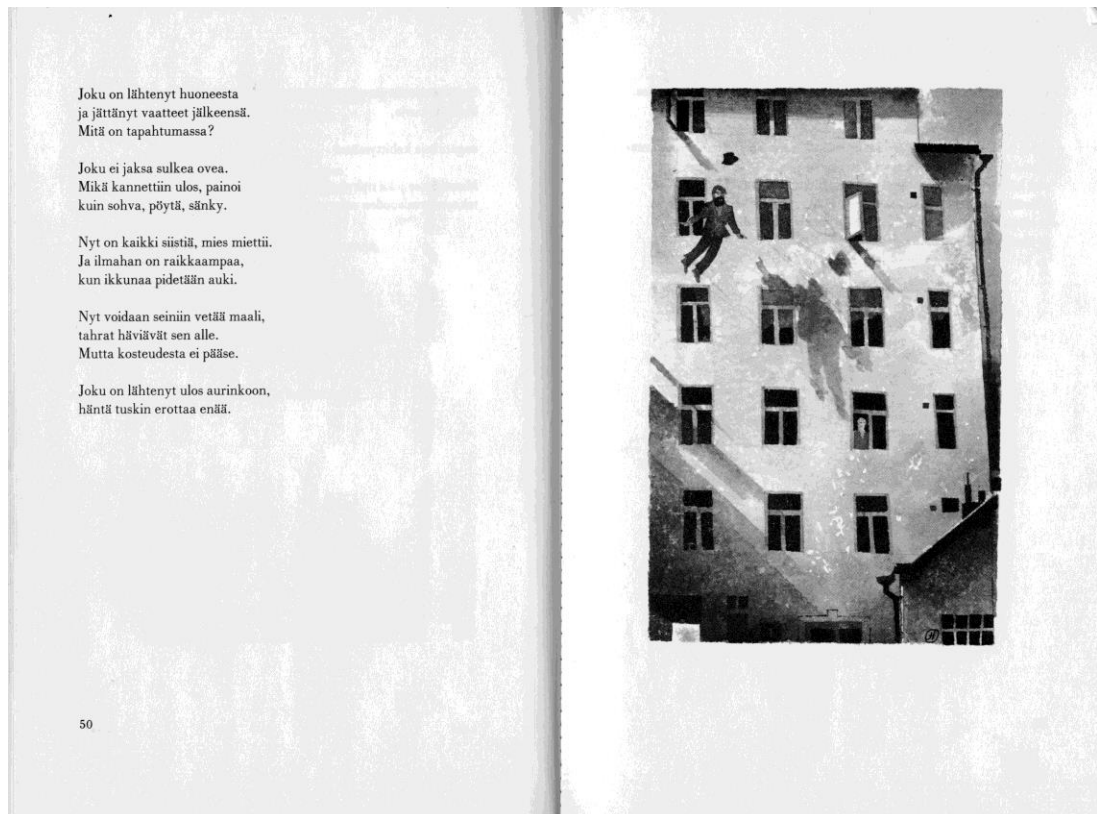
Valokuvat ovat helppo kuviutus runoille, ja yleensä tällaiset runokirjat ovat niitä, joita annetaan lahjaksi esimerkiksi hää- tai rippipäivänä. Runot ovat yleensä hyvin konkreettisia ja hengellisiä pohdintoja elämän poluista, ja kuviutusaiheet lähinnä herkkiä kukka- ja maisemakuvia. Näissä kuvat eivät itsessään herätä

lukijassa paljon erilaisia mielikuvia, vaan niiden tarkoitus on tukea runojen herkkää tunnelmaa moniin tilanteisiin sopivalla kuvamateriaalilla. Tällainen on esimerkiksi Tuula Turusen runokirja Siivellä, jonka enkeliaiheisia runoja täydentävät maltilliset Heli Kolhon ottamat valokuvat (kuva 4).

Runokirjoja, joissa oli jonkinlaista käsintehtyä kuvitusta, oli melko vaikeaa löytää. Niiden harvojen käsin kuvitettujen runokirjojen runoja ei voinut kategorisoida ainakaan tyyllisesti valokuvien kuvitettujen kirjojen tapaan, sillä niistä ei löytynyt yhdistäviä tekijöitä. Huomasin kuitenkin, että näiden runokirjojen kuvituksen tarkoitus ei ole viedä lukijan ajatuksia mihinkään tiettyyn suuntaan, vaan kuvat toimivat ennemminkin niin sanottuina portteina itse runon tunnelmaan. Tämän huomaa esimerkki Bo Carpelanin runokirjassa Piha (kuva 5), jonka kuvittajan Hannu Tainan harmaasävyiset, herkäät vesivärikuvitukset ilmentävät runoja tyylikkäästi.

Kuva 4. Valokuvien kuvitetun runokirjan aukeama.

Kuva 5. Herkkää mustavalkokuvitusta.

Lasten lorukirjoissa kuvitukset vaihtelevat laidasta laitaan – on käsintehtyä taidetta ja digitaalista taidetta. Halusin kuitenkin nostaa lorukirjat omaksi kategoriakseen, sillä niissä kuvitus on enemmänkin sääntö kuin poikkeus, teksti ikään kuin selittämässä. Lapset yleensä tarvitsevat hiukan tukea esimerkiksi monimutkaisempien lorujen ymmärtämiseen, joten lorukirjojen kuvittaminen on tärkeää. Atu Ruotasen Satulaan-lorukirjassa (kuva 6) kuvittaja Marjo Nygård on hienosti saanut eloa loruihin mustavalkoisella kuvituksella, joka etenee leikkisästi erilaisia aukeamaratkaisuja vaihdellen. Lorukirja erottuu raikkaasti yleensä värikkäästä lastenkirjatyylisestä mustavalkoisuudellaan.

Kuvarunoissa säkeiden pituudella ja sijoittelulla tai muilla typografisilla keinoilla luodaan tekstin merkitykseen yhteydessä olevia kuvia ja hahmoja (Suuri tietosanakirja, 2001). Kuvarunoissa ensisijaisena on lähinnä tekstin ulkonäkö, ei sen sisältö. Luettavuus jää toissijaiseksi typografisen leikittelyn myötä. Kuvarunoissa ei siis ole varsinaisesti kuvitusta erikseen, vaan itse runo edustaa sekä tekstiä että visuaalista ilmettä. Tästä esimerkkinä on Vesa Haapalan Termini -kirjan kuvaruno (kuva 7), jossa tekstistä muodostuu eräänlaisia nauhoja.

3.3 Kuvittamisen sommittelukeinot

Länsimaisessa kulttuurissa kuvaa ”luetaan” samalla tavalla kuin tekstiäkin, vasemmalta oikealle. Erään tulkinnan mukaan katsojan silmän liike seuraa eräänlaista polkua, joka alkaa etualan vasemmalta päättyen oikean puolen takaosaan. Koska huomio kiinnittyy ensimmäisenä etuvasempaan, sijoittaa katsoja itsensä siihen tilaan, jonka hahmo tuntuu läheiseltä ja merkitykselliseltä tarinan kannalta. Oikea puoli taas edustaa kuvatilaa kaukaista ja vierasta aluetta, jossa elementit ovat yllättäviä ja uusia. (Happonen 2001, 105.)

Henkilöhahmojen liikkeellä on tärkeä merkitys kuvakirjan juonen kannalta, ja tärkein keino saada kirjaan liikkeen tuntu on esittää hahmot kulkemaan aukeaman vasemmasta reunasta kohti oikeaa reunaa (Mikkonen 2005, 371). Tämä luo kirjalle jatkuvuuden tunteen – vasemmalla puolella on ikään kuin menneisyys ja oikealla puolella jatkuu taas tulevaisuus. Haluan toteuttaa tätä ajatusta myös omissa kuvituksissani, jotta saisin luotua kirjalle yhtenäisen ja eteenpäin kulkevan jatkumon.

Hyvänä esimerkkinä ovat Tove Janssonin *Kuinkas sitten kävikään* -kirjan aukeamat, joissa päähenkilö on aina vasemmalla puolella, ja oikealla sivulla avautuu jotain uutta ja kummallista (kuva 8). Koin tämän toimivaksi ratkaisuksi myös runokirjaan, joten tämän vuoksi halusin aina kuvan pääelementin sijoittuvan aukeaman vasemmalle puolelle, jättäen tilaa itse runolle, joka tulee aukeaman oikealle sivulle. Koska lukija mitä luultavimmin ensin kiinnittää huomiota kuvitukseen, tämän myötä lukijalle ensi sijalla lienee siis kuvitus. Aukeaman uusi elementti tässä tapauksessa on itse runo, jonka rooli on avata kuvituksen sisältöä.

Kuva 8. Muumipeikko kulkee tietä pitkin aukeaman oikealle puolelle.

Happonen (2001, 106-107) kirjoittaa, että lukukokemuksen jatkuvuuden kannalta kuvalla on myös pysäyttävä tehtävä: koska kuva erottuu tekstistä niin selkeästi omalla visuaalisuudellaan, se pysäyttää lukijan ja irrottaa hänet tekstin eteenpäin vievästä sykkeestä. Näin ollen, vaikka tarina viekin tekstiä eteenpäin, juuri kuvitukset pysäyttävät lukijan juuri tiettyjen tapahtumien kohdalle, ja tekevät niistä vähän tähdellisimpiä. Tästä johtuen juuri kuvitetut tekstin osat saattavat olla lukijalle merkityksellisempiä kuin muut.

Kuvan tulee kertoa uusia tarinoita ja sen pitää olla kiehtova ja monimerkityksinen. Tämän takia on tarkkailtava kuvakulmia, horisontaalisia ja vertikaalisia viivoja, jotta lopputuloksesta tulisi mahdollisimman dynaaminen. (Ahjopalo-Nieminen 1999, 19.) Jotta lukija kiinnostuisi runokirjasta, sen tulisi olla mahdollisimman mielenkiintoisen näköinen. Eritoten tuntemattomamman kirjoittajan kirjoissa ulkoasu voi olla käännekohta siinä, että tarttuuko lukija kirjaan ylipäättään. Mahdollisen lukijan kiinnostuksen lisäämiseksi haluan kokeilla erilaisia perspektiivejä, jotta kuvituksissa olisi mahdollisimman paljon vaihtelua.

Ahjopalo-Nieminen (1999, 19) kertoo, että myös tyhjyydellä on tärkeä merkitysensä, sillä sen avulla johdatellaan katsetta ja korostetaan yksityiskohtia. Halu-

ankin luoda kuvituksiin tyhjiä tiloja, jonka runon lukija voi itse täyttää haluamallaan tavalla. Näin ollen että runokirjasta voi tulla eräänlainen mielikuvituksen värityskirja, jonka kuvia lukija voi jatkaa ja täydentää mielessään runoista herättämillään yksityiskohdilla.

4 Kuvittamisprosessi

4.1 Tavoitteet

Opinnäytetyössä tarkoitukseni onkin täydentää runoja visuaalisesti, ja saada ne näyttämään vielä helposti lähestyttäviltä ja houkuttelevilta lukijan silmissä, jotta yhä useampi löytäisi kyseisen teoksen. Visuaalisen puolen tulisi olla vahva, jotta se toimisi innoitteena tai inspiraation lähteenä lukijalle myös kuvien avulla.

Tavoitteenani on saada työskentelyyni rutiini, jota noudatan sääntillisesti, sillä opinnäytetyössäni on tiukka aikataulu, jonka noudattaminen on tärkeää. Rutiinin kehittyminen kertoo myös ammatillisuudesta. Tällaista laajaa projektia ei voi missään nimessä tehdä deadline kolkutellessa ovella, vaan se vaatii laajaa pohdiskelua ja päätösten tekoa monella saralla, aina tyylin etsimisestä kirjaintyylin valintaan.

Kuvituksissa tavoitteena on tehdä niistä ennen kaikkea laadukkaita niin, että runokirja näyttäisi siltä kuin sellainen saattaisi olla kirjakaupassa myytävänä. Haluan, että kuvitukset ovat konkreettisia olematta kuitenkaan liian yksityiskohdaisia, jotta lukijalla olisi kuitenkin tilaa omallekin tulkinnalle. Toivon pystyväni selkeyttämään runoja tuomalla niihin oman taiteellisen ”henkäykseni”, kuitenkin viemättä niitä kuitenkaan liian kauas runojen alkuperäisestä ideasta.

Haluan kehittyä kuvittajana ja saada mahdollisuuden kokeilla vähän erilaista tyylä mihin olen totunut. Lisäksi tärkeää on saada aikaan lopputulos, joka miellyttää sekä runoilijaa että itseäni.

4.2 Runojen taustaa

Minulle jo heti runokirjan nimi, ”Kármánin rajan taakse ja takaisin”, herätti kysymyksen, että mikä ylipäätään on Kármánin raja. Pikaisen tiedonhaun jälkeen Wikipedia tiesi kertoa minulle sen olevan 100 kilometrin korkeudella kulkeva raja, joka erottaa maapallon ilmakehän ja avaruuden toisistaan. Kármánin raja on nimetty unkarilais-amerikkalaisen fyysikon Theodore von Kármánin mukaan, ja juuri Kármánin rajalla tapahtuvat revontulet.

Kun vastaanotin runot, ne olivat neljässä eri osiossa – avaruus, hiljaisuus, maailmassa sekä kaipuu maasta avaruuteen. Keskustelin kuitenkin runoilija Leenan kanssa, ja supistimme osioiden määrän kolmeen, sillä viimeisessä osassa oli vain viisi runoa, ja halusimme osioiden olevan suurin piirtein yhtä pitkiä. Runokokoelmassa on yhteensä 67 runoa.

Runojen järjestely jokaisen osion sisällä oli paikallaan, sillä ne olivat melko sekalaisessa järjestyksessä. Varsinkin kolmannessa maa-osiossa pompittiin vuodenajasta toiseen, joten pyrimme järjestelemään yhteistyössä Leenan kanssa runot niin, että ne kulkisivat aikajärjestyksessä - alkaen kesästä ja loppuen keväeseen. Kaipuu avaruuteen -runot jätimme runokokoelman loppupuolelle, jotta ympyrä sulkeutuisi.

Ensimmäisessä osiossa runot sijoittuvat avaruuteen, Kármánin rajan taakse. Tämän osion runot ovat melko abstrakteja ja jopa fantasiaan viittaavia – yöstä on tullut fyysinen hahmo ja yhdessä runossa kirahvit pyydystävät karanneita ajatuksia perhoshavein. Toisessa osiossa saavutaan Kármánin rajalle, ja runojen aiheet käsittelevät lähinnä hiljaisuutta, leijailua avaruuden ja maan välillä sekä rauhoittumista. Kolmannessa osiossa on jo saavuttu maan kamaralle, ja aiheiden kirjo vaihtelee luonnon, vuodenaikojen ja elämän pohdintojen ja matkojen välillä. Nämä runot ovat enemmän konkreettisia.

En halunnut kaikkiin kuvituksiin pelkkää maisemakuvitusta, vaikka suurin osa niistä käsittelee juuri luontoaihetta. Siksi valitsin kuvitettavakseni lähinnä runoja, joissa oli muutakin elämää kuin kasvit. Näissä oli joko mainittu joku eläin, tai

puhujan ääni kuului selkeämmin joten kuvaan pystyi tuomaan ihmishahmon eri muodoissaan. Niiden kuvituksen toteutin ehkä juuri siksi, että niitä on helpoin lähestyä. Eläimet myös mielestäni edustivat runoissa jotain suurempaa asiaa – lintu kuvasi vapautta, kastemato uteliaisuutta ja perhonen hiljaisuutta.

En ollut alussa täysin varma siitä, miten kuvaisin runojen minäkertojan. Ensin ajattelin, että käyttäisin kuvissa vain esimerkiksi käsiä tai jalkoja, joista sukupuolta ei voinut niin selkeästi erottaa. Omissa mielikuvissani mielsin runojen minäkertojan naiseksi - en tiedä johtuiko tämä omasta näkökulmastani, itse runoilijan sukupuolesta vai runojen yleisestä herkkyydestä. Tämän myötä kuitenkin, ikään kuin vahingossa, monissa runoissa ihminen nousi selkeästi esille. Runoihin, joissa oli mainittu minäkertoja, oli helpompi tarttua ja ne tuntuivat henkilökohtaisemmilta. Näin ollen naishahmo alkoi näkyä luonnoksissa yhä enemmän. Halusin kuitenkin etäännyttää katsojan naisesta ja säilyttää tämän anonymiteetin ja arvoituksellisuuden. Tämän vuoksi naisen kasvot eivät näy missään kuvituksissa kokonaan.

Vaikka runojen aiheet ylettyvätkin aika laajalle alueelle, nousee runoista silti yleisiä teemoja esille, kuten hiljaisuus, kaipaus, luonto, elämäntaipaleen polut sekä elämän kauneus ja arvostus. Runot ovat hyvin pohdiskelevia ja pysäyttäviä. Koska runot liittyvät aiheeltaan rauhoittumiseen ja oman minuutensa etsimiseen, on tämä runokirja keino hiljentyä nykyajan hektisyydessä.

4.3 Ideointi ja luonnostelu

Aloitin ideoinnin heti sen jälkeen, kun olin lukenut kaikki runot läpi. Luonnostelu tapahtui hyvin impulsiivisesti, merkatien vain ylös kaikki ajatukset ja mielikuvat, mitä runoista nousi esille. Kokeilin ideoitani lähes heti paperille erilaisin tekniikoin toteutettuna, ja osa ideoista oli jo alussa niin vahvoja, että ne pääsivät mukaan myös lopulliseen kirjaan, esimerkiksi verhot, lintu puussa sekä ilmapalloa kurkotteleva käsi (kuva 9).

Kuva 9. Ensimmäiset luonnokset erilaisilla tyyliyhdistelmillä.

Joitakin runoja piti lukea monta kertaa, jotta niiden ajatus tuli itselleni selväksi. Toiset runot taas avautuivat heti ja näin niistä väistämättä jonkinlaisen visualisoinnin päässäni. Runojen valinnassa menin aika lailla oman intuitioni varassa – niihin runoihin, joihin keksin jonkinlaisen idean, lähdin sitä heti myös toteuttamaan.

Huomasin, että hiljaisuus-osion runot olivat itselleni hankalimpia kuvittaa, koska ne olivat niin abstrakteja. Niissä ei välttämättä mainittu mitään konkreettisia elementtejä, joita olisi voinut ruveta kuvittamaan. Lennokkaimpia runoja oli avaruusosiossa, joissa abstraktisuus ja konkreettisuus ikään kuin yhdistyivät ja saivat itsenikin ajattelemaan avaruudellisemmin.

Luonnosteluvaiheessa en nähnyt runoissa varsinaisesti mitään suurempaa tarinaa, joka sitoisi runot yhteen – tulkitsin niitä jokaista vain oman aiheensa sisällä, omina tunnelmapaloinaan. Tämän myötä en ajatellut, että kuvituksissakaan tarvitsisi olla varsinaisesti mitään tarinaa, ja että tyyli riittäisi sitomaan kuvitukset toisiinsa. Kuvitusten loppupuolella ainakin itse näen selkeästi tämän kuvituksissa esiintyvän tytön matkan avaruudesta maan pinnalle, ja lopussa matkana tähän itseensä – alkukuvissa tyttö itkee planeettansa reunalla, yksin ja etsien omaa paikkaansa, mutta kun hän on matkannut Kármánin rajan läpi ja tutkinut maailmaa ja sen ihmeitä, niin lopussa hän seisoo vuoren rinteellä vahvana ja valmiina uusiin seikkailuihin.

4.4 Tekniikan ja tyylin etsiminen

Runokirjan kuvitus tarjoaa vahvasti minun näkökulman runosta, sillä Leena antoi minulle kuvitusten kanssa melko vapaat kädet. Joissakin runoissa minun piti kysyä, että mikä ajatus siinä on taustalla, mutta muuten sain tuoda vapaasti omaa tyyliä ja näkökulmaa runoihin.

Etsin netistä erilaisia esimerkkikuvia, jotka inspiroivat minua ja jollaista tyyliä halusin runokirjaan. Eniten minua kiehtoi tyhjän tilan käyttö, sillä en halunnut peittää koko aukeamaa kuvituksella, vaan runolle piti antaa myös tilaa hengittää. Tämän kanssa minulla on vielä harjoittelemista, sillä minulla on vähän tapana täyttää kaikki tyhjä tila jollain ylimääräisellä, ehkä jopa turhillakin yksityiskohdilla.

En halua töihini liikaa ylimääräisiä yksityiskohtia, jotta huomio ei kiinnittyisi itse runoista ns. ”turhiin” ulkoisiin tekijöihin. Valitsen jokaisesta kuvittamastani runosta pari tekijää, joihin kiinnitän enemmän huomiota, ja kuvitan niitä tuoden runojen ideaa paremmin esille.

Kokeilin erilaisia tyylejä samasta valokuvasta – lyijykynällä, tussilla ja vesivärillä (kuva 10). Ongelmana oli, että halusin käyttää niitä kaikkia, tai mahdollista yhdistelmää. Tykkään kovasti maalata vesiväreillä, mutta toisaalta myös tussitekniikka miellytti minua. Sekatekniikan käyttö olisi ollut tietenkin myös hienoa, mutta siihen ei aika olisi riittänyt. Onneksi lopullisen päätöksen ongelmaani sain Leenalta, joka piti eniten tussityylistäni, joten lopulliseen runokirjaan kaikki on tehty tussilla.

Kuva 10. Erialaisten tyylien etsintää – lyijykynä, akvarelli ja tussityyli.

Pohdimme myös Leenan kanssa yhdessä, pitäisikö kuvituksissa olla jonkinlaisia värejä. Mielestäni väripaletin tulisi olla aika rajoitettu, etteivät kuvitukset eroaisi toisistaan liikaa. Haastetta oikeiden värien valintaan toi kuitenkin se, että värien tulisi toimia kaikissa kirjan eri osioissa – sekä avaruudessa, hiljaisuudessa että maan pinnalla. Värien olisi tullut kuvastaa sekä avaruuden kylmyyttä että kesän lämpöä. Tämän ajatuksen myötä oli siis parempi jättää värit kokonaan pois.

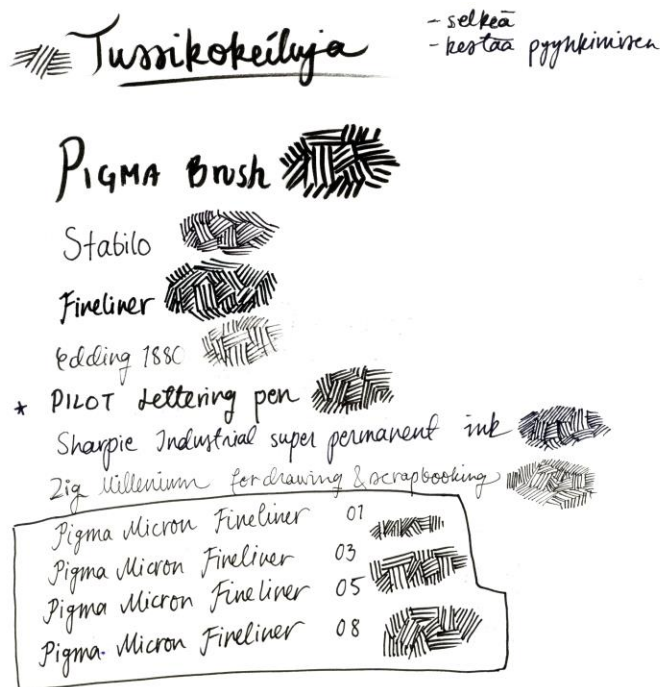
Itse olen aina luottanut värien voimaan omassa tyylissäni, ja vaikka värien pois jättäminen vähän hirvittääkin, niin nyt minulla on tilaisuus kokeilla jotain aivan uutta – tekstuureilla ja linjoilla leikkimistä ja kokeilua, keskittymistä siihen olennaiseen. Olen aina ihailut pelkistämisen jaloa taitoa, ja tässä minun tuleekin saada kuvan ja tekstin välille tasapaino niin, etteivät kuvan yksityiskohdat vie liikaa huomiota itse runoilta.

Ohuella huopakynällä saa aikaan herkkää ja elävää viivaa ja sen käyttö edellyttää varmaa kättä (Ahjopalo-Nieminen 1999, 30). Tussityyli on minulle jo melko tuttua, mutta aiemmin olen käyttänyt tusseja vain lähinnä vapaaseen luonnosteeluun. Tussityylin käyttö laajemmassa mittakaavassa on minulle kuitenkin aika uutta, sillä siinä pitää ehdottomasti tietää mihin vetää minkäkin viivan. Tässä runokirjassa halusin, että tussin jälki olisi määrätietoista, selkeää ja ammattitaitoista. Huolellinen jälki vaatii paljon kärsivällisyyttä.

Koska mustavalkoiset työt muuten olisivat turhan pelkistettyjä, halusin lisätä kuvituksiin myös varjostuksia, jotta saisin töihin kolmiulotteisuutta ja välisävyjä.

Varjostukset teen viivatekniikalla, koska esimerkiksi pistetekniikka veisi liikaa aikaa ja olen jo tottunut viivatekniikan käyttöön. En halunnut käyttää viivoittimella tarkasti mitattuja viivoja kuvituksissa, vaan pyrin luonnolliseen, mutta siistiin kynänjälkeen.

Aiempiin töihini tussin valintaperusteeksi on riittänyt lähinnä se, että siitä tulee suurin piirtein mustaa, mutta nyt kriteereitä oli ehdottomasti kaksi – jäljen tuli olla selkeää ja sen tuli kestää pyyhkimistä pyyhkimisen. Eri kokeilujen jälkeen päädyin Pigma Micron Fineliner – huopakynäsarjaan (kuva 11). Niillä oli hyvä jälki eivätkä ne myöskään levinneet paperilla. Kuvitusten kokomustat kohdat tein Promarker-huopakynillä.

Kuva 11. Tussikokeiluja – parhaimmiksi valikoituivat Pigma Micron Finelinerit.

Olisin halunnut kokeilla myös vanhanaikaista mustetta, mutta sen tekniikan opettelemiseen minulla ei olisi riittänyt aika. En myöskään halunnut sijoittaa liikaa erilaisiin tusseihin vain kokeillakseni niiden toimivuutta, joten päädyin aika nopeasti Pigma Microneihin. Vaikka kynien jälki oli kyllä hyvännäköistä, huomasin kuitenkin pian, että nämäkään tussit eivät olleet parhaimpia vaihtoehtoja – kun kumitin lyjykynän jäljen pois, tussi haalistui selvästi ja sitä kuitenkin piti vielä vahvistaa uudemman kerran. Tämän olisin voinut välttää valopöydän avulla,

jolla lyjykynäluonnoksen olisi voinut suoraan kopioida uudelle paperille, mutta koska en sellaista omistanut, tyydyin vahvistamaan viivoja ja muokkaamaan lopputulosta Photoshopilla.

4.5 Tussityylin esikuvat

Tussitekniikan valinnan jälkeen etsin tussitekniikkaa osaavia taiteilijoita, jotta voisin saada jonkinlaista osviittaa esimerkiksi siitä, minkälaista tyyliä lähtisin hakemaan. Tussityylistä tulee ensimmäisenä mieleen vanhojen sanomalehtien kuvitukset ja sarjakuvat, ja olen itse mieltänyt tekniikan aika perinteiseksi, ehkä jopa vanhanaikaiseksi tyylisuunnaksi. Ennen vanhaan tussityyli lienee ollut yleisin lähinnä säästösyistä – tietenkin värikirjan painaminen on maksanut enemmän kuin mustavalkoisen. Mielestäni tussitöissä on kuitenkin oma tunnelmansa, jossa värit korvataan tekstuureilla. Vanhanaikaista tussityyliä voisi nähdä enemmänkin nykyaikana, kun kuvitusten toteutus on siirretty lähes kokonaan digitaaliseen muotoon. Tussityyli voisi jopa tuoda uuden raikkaan lisäyksen pelkistettyyn ja muhkurattomaan vektorigrafiikkaan, ehkä jopa sieluttomaankin nykytyyliin, sillä siinä on tietynlaista rouheutta, varmuutta ja selkeyttä.

Keräsin muutamia esimerkkejä erilaisista tussityyleistä. Vanhemman sukupolven eli ennen 2000-lukua eläneistä taiteilijoista hyväksi esimerkiksi nousee muumien kuvittaja Tove Jansson (kuva 12 A), joka käyttää tussityyliä erittäin persoonallisella tavallaan. Hänen kuvituksensa muodostuvat suuresta määrästä pieniä yksittäisiä ja yhdensuuntaisia viivoja, jotka muodostavat hienon tekstuurin kuvalle. Koska muumihahmot ovat hyvin yksinkertaisia ja yksivärisiä, tuo kuvien tausta niihin lisäkontrastia ja kuvasta tulee tunnelmallinen.

John Tenniel, joka on tunnettu Liisa Ihmemaassa – kirjojen kuvittajana, käyttää töissään hyvin monipuolisesti hyödyksi tussitekniikkaa. Eritoten varjostuksissa huomaa, miten monivahahteisesti hän käyttää viivaa – on pystyviivaa ja ristikkäistä tummimmissa kohdissa (kuva 12 B). Kuvituksiin on saatu hyvin kolmiulotteinen tuntuma ja ne ovat täynnä mielenkiintoisia yksityiskohtia.

Nalle Puh -kirjojen kuvittaja Ernest H. Shepherd, jonka viivat ovat rentoja, hyvin viitteellisiä ja suuntaa antavia, ja lisäksi kuvissa ilmenee luonnosmainen keveys (kuva 12 C). Kuvituksissa ei ole käytössä kovin monipuolinen sävykartta, sillä täysin tummia ja raskaita alueita niissä ei näy. Tämä ei kuitenkaan haittaa, sillä kuvitukset peilaavat hyvin kirjojen huoletonta tunnelmaa.

Myös Edward Gordey on yksi esimerkki tussityylin erinomaisista taitajista. Useimmat hänen piirroksistaan ovat täynnä pieniä ja äärimmäisen ohuita viivoja, jotka muodostavat tekstuurisen ja yksityiskohtaisen pinnan. Valitsemassani esimerkissä (kuva 12 D) piirrosjälkeä on käytetty säästeliäämmin, antaen naisen katseelle tilaa kuvan oikealle puolelle, tyhjän tilan löytäen oman paikkansa.

Kuva 12. Esimerkkejä tussikuvittajista ennen 2000-lukua.

2000-luvulla tussityylin käyttö on vähentynyt merkittävästi. Nykyään erilaisten tekniikoiden ja välineistöjen kirjo on niin valtava, että pelkkä yksinkertainen mustaa valkoiselle-tussitekniikan käyttö on jäänyt lähinnä vain sarjakuviin.

Saksalainen kirjailija ja kuvittaja Walter Moers piirtää paljon yksityiskohtia lennokkaissa, lähinnä fantasiatyylisissä piirroksissaan. Kuvitukset on luotu pienillä viivoilla, joilla on tehty vahvat varjostukset ja kolmiulotteisuuden tuntu (kuva 13 A). Kuvat saattavat välillä tuntua hyvin raskailta, koska viivat ovat erittäin tiheässä ja yksityiskohtia on niin paljon.

Anni Nykäsellä viivan jälki on selkeää ja esimerkiksi tunnetussa Mummo-sarjakuvassa (kuva 13 B) varjot ovat hyvin jyrkkiä ja keskisävyjä on tuskin lainkaan. Kuviin on jätetty vain se tärkein ja luovuttu kaikesta ylimääräisestä. Viivan paksuus vaihtelee, mikä tuo lisää ilmeikkyyttä Mummo-sarjakuvan humoristiseen tyyliin.

Sarjakuvapiirtäjä Mari Ahokoivulla on mukavan rento työn jälki. Viivat eivät ole täydellisen suorina, ne ovat melko lyhyitä ja niitä on paljon, mikä luo herkän ja leikkisän tunnelman (kuva 13 C). Ahokoivu käyttää paperin valkoista osiota kekseliäästi hyödyksi valokohdissa, ja mustaa väriä taas korostamaan kuvan tärkeimpiä osia.

Kuva 13. Esimerkkejä tussikuvittajista 2000-luvulla.

4.6 Kuvitusten toteutus ja työprosessi

Kuvitusprosessin aloitin lukemalla runon ja pohtimalla, mitä ajatuksia se minussa herättää. En ajatellut kuvaa pelkästään kuvana, vaan halusin antaa tekstille runsaasti tilaa, jottei se huku kuvamassaan. Tämän jälkeen aloin piirtämään

erilaisia luonnoksia yrittäen olla ajattelematta turhan kriittisesti. Tein useita pieniä kokeiluja jokaisesta kuvituksesta erilaisilla aukeamaratkaisuilla. Halusin, että kuvitus ylittäisi lähes koko aukeaman leveydelle, jättäen kuitenkin runsaasti tilaa tekstille, sillä en aina tiennyt miten paljon tilaa runo tarvitsisi.

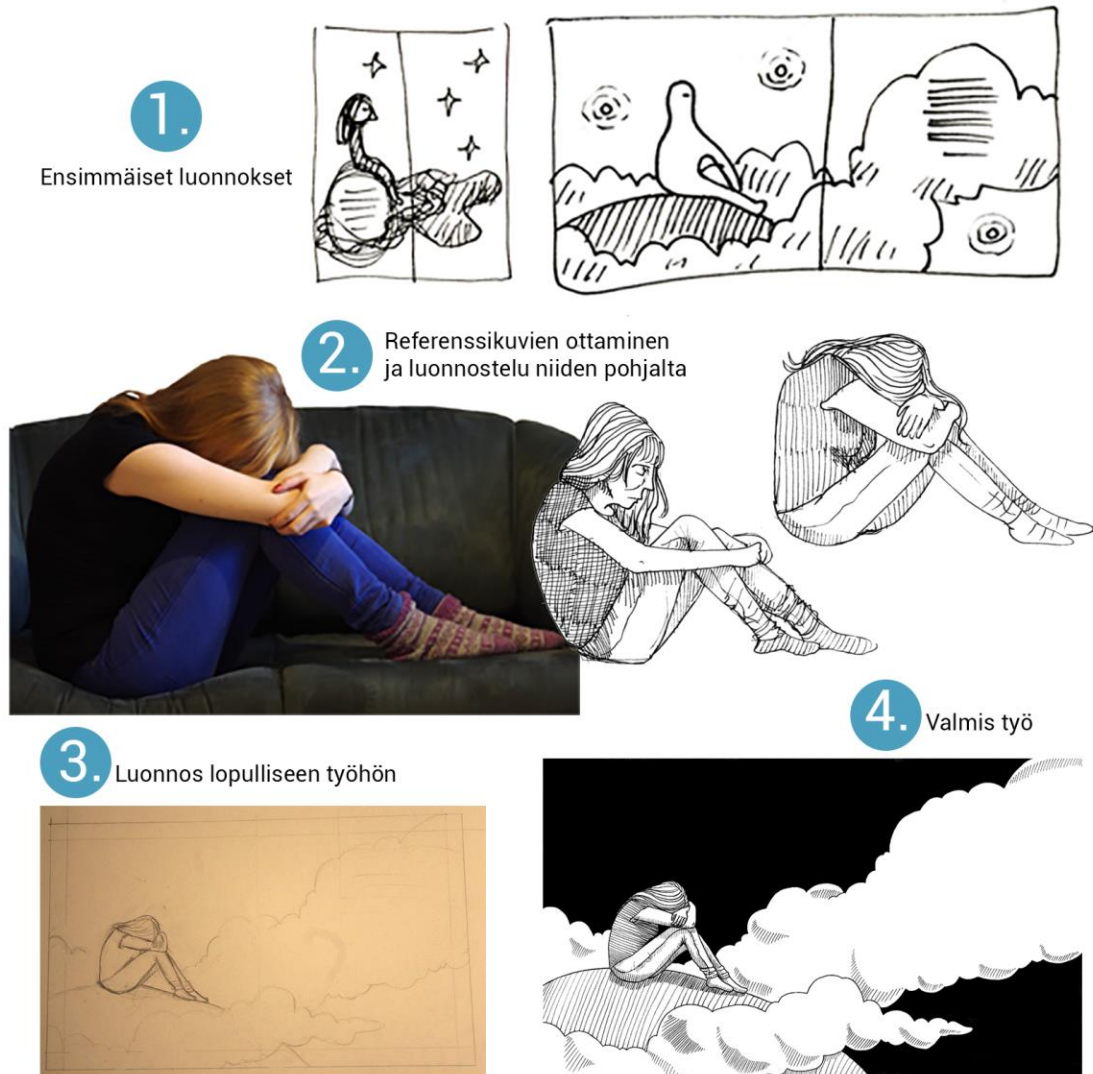
Kun olin varma työni asetelmasta ja siihen tarvittavista elementeistä, aloitin piirtämisen. Paperina käytin 200 grammaista Canson Dessin Blanc Imaginea A3-kokoisena. Alkuperäiset kuvitukset ovat lähes samankokoisia kuin minä ne tulevat myös kirjaan, mutta tein niihin varmuuden vuoksi kolmen sentin lisävarat mikäli haluaisin karsia tai laajentaa kuvitusta taittovaiheessa. Kun olin tyytyväinen lyijykynällä piirtämäni luonnokseen, piirsin päälle tussilla ja kumitin lyijykynän jäljet. Vahvistin haalistuneet linjat uudelleen ja täytin osiot, joihin tulee paljon viivatekstuuria tai jotka olivat kokonaan mustia.

Käytän esimerkkinä kuvitusprosessia tyttö ja planeetta-runoon (kuva 14). Runo kuuluu runokokoelman ensimmäiseen avaruus-osioon, ja siinä näytetään lukijalle ihmishahmo ensimmäistä kertaa kokonaisuudessaan.

*Maa puhalsi vuoret kasaan ja aikaa kului,
tähdet valaisivat toisiaan kuin lohduttaen.
Kunnes tuuli kulkee,
siihen saakka minä planeettani reunalla
odotan ja itken,
tätä pyörivää kehtoa,
jossa sumua säkenöi.*
(Leena Kopperi 2014)

Tähän runoon minulla nousi ideoita heti sen jälkeen kun olin sen lukenut. Jo luonnosteluvaiheessa kuvituksissa esiintyi runon mukaisesti planeetalla istuva itkevä tyttö. Alussa ajattelin lisätä taivaalle myös tähtiä, mutta lopulta päätin jättää taustan kokonaan mustaksi lisäämään tytön ahdistuksen tuntua. Muista avaruusrunoista eroten tässä runossa runon pohjaväri oli valkoinen. Pohdin, tuleeko koko kuvituksesta liian sekava, jos siinä on sekä mustalla taustalla val-

koista tekstiä että valkoisella taustalla mustaa tekstiä. Marjo Nygårdin musta-vaikokuvitus Satulaan-runokirjaan oli kuitenkin hyvänä esimerkkinä, sillä siinä oli käytetty mukavan vaihtelevasti negatiivista ja positiivista kuvitusta eri aukeamilla (ks. kuva 5). Halusin kokeilla erilaisia kontrastivaihteluita, mikä onnistuikin mielestäni hyvin.

Kuva 14. Tyttö ja planeetta-runon kuvitustyöprosessi.

Ennen kuin pääsin varsinaiseen piirtämisvaiheeseen, täytyi minulla olla mallina referenssikuva. Aikaa säästääkseni en halunnut lähteä kahlaamaan Internetin kuvapankkeihin, joten käytin mallina itse ottamaani valokuvaa. Kokeilin erilaisia asentoja, mutta koska en halunnut näyttää tytön kasvopiirteitä, valitsin kuvan, missä hiukset peittävät tytön kasvot.

Tein lopulliset tytön ja pilvien muodot viralliselle paperille, johon päälle piirsin tussilla lopulliset viivat. Pyyhitin kumin jäljet pois, vahvistin haalistuneet osiot ja väritin taivaan mustaksi. Kun työ oli valmis, skannasin sen ja lisäsin Adobe Photoshopia käyttäen lisää kontrastia, jotta valokohdat olisivat mahdollisimman vaaleita ja tummat kohdat syviä. Poistin kuvasta myös roskat ja vahvistin haaleita kohtia. Lopuksi lisäsin itse runon kuvan oikealle puolelle ja lopulta aukeama oli valmis.

En halunnut muokata alkuperäistä kuvaa liikaa, sillä pyrin säilyttämään käsin tehdyn työn mahdollisimman autenttisena. Planeettatyttökuvassa kuitenkin muokkasin pilvien varjostuksia vielä jonkin verran, sillä näytöltä katsottuna niitä tuntui olevan liikaa ja se sai aikaan epäsiistin vaikutelman.

Välillä minun piti tehdä useitakin versioita samasta työstä, kun en ollut täysin tyytyväinen jonkin viivan suuntaan. Tämä oli ainakin alussa aika vaikea sisältää, sillä aiemmin olen tottunut tekemään työni kertaheitolla enkä ole niin välittänyt virheistä, mutta tämä työ vaati tarkkuutta.

Joissakin runoissa minun piti ottaa hiukan omia vapauksia runojen tulkinnassa. Eritoten toisen osion hiljaisuusrunot tuottivat päänvaivaa; esiin nousi lähinnä kysymys ”Miltä hiljaisuus näyttää?” – eihän aukeamaa voinut ihan tyhjäksiään jättää. Pohdin tätä asiaa myös Leenan kanssa, joka rohkaisi minua kokeilemaan toisenlaista metodia, jossa lähdin piirtämään omia ajatuksiani ja jättämään runot hetkeksi taka-alalle. Sitten lopuksi katsoisin, mikä ideani kävisi parhaiten runon kanssa yhteen. Tämä toimikin hyvin varsinkin höyhen-runon kohdalla. Itse runossahan ei höyhentä mainita ollenkaan, mutta Leena kehotti minua rohkeasti tulkitsemaan runoa omilla ehdoillani.

4.7 Referenssikuvien käyttö

Olen itse ollut aiemmin melko arka käyttämään referenssikuvia – jos jostain on joskus ottanut mallia, niin se on aina tuntunut vähän plagioinnilta. Tätä ajatusta ovat ruokkineet myös esimerkiksi Marimekko-skandaalit, joissa kopioitiin toisen

taiteilijan teoksia lähes suoralta kädeltä. Viimeisin esimerkkitapaus on syksyiltä 2013, jolloin paljastui, että Maija Louekari käytti selkeästi inspiraationlähteenään Markus Lepon valokuvaa. (Kotirinta 2013.) Tällaisten tapausten vuoksi olen ollut aika varovainen suoraan kuvista kopioimisen kanssa. Täytyy siis joko on tehdä työstä mahdollisimman erilainen, jottei sen alkuperää näe, tai mikäli alkuperäinen lähde on kuvassa selkeästi nähtävissä, tulee se myös mainita kuvan esittämisen yhteydessä. Kun olen käyttänyt aiemmin referenssikuvia vain lähinnä muotokuvien tekemiseen, tuntuu niiden käyttö nyt vähän kummalliselta – ikään kuin en luottaisi omiin taitoihini, kun minun pitää ottaa mallia jostain muusta kuvasta.

Kuvittaja-lehdessä Sami Saramäen haastattelussa referenssikuvien käytöstä kerrotaan näin: ”Naturalistiseen esittävyteen pyrkiminen vaatii kuvittajalta paljon referenssikuvien hankkimista” (Vainio 2013). Referenssikuvien käyttö on lähes pakollista jokaiselle taiteilijalle, joka haluaa vähänkin saada töihinsä aidon vaikutelman. Ei ole mitenkään mahdollista muistaa tai tietää, miltä esimerkiksi jalka näyttää eri asennoissa tai minkälainen ruumiinrakenne hämähäkillä on.

Saramäki selostaa omasta referenssikuvakäytännöstään seuraavasti: ”Lähinnä siitä (valokuvasta) pitää saada valon suunta, heittovarjot ja laskokset. Niitä ei pysty tarpeeksi hyvin tekemään omasta päästä”. Referenssikuvien suurimpana vaarana on kuitenkin liika jäykkyys, Saramäki varoittaa. (Vainio 2013.)

Otin referenssikuvista lähinnä mallia, mutta lisäsin omaa tyyliäni myös mukaan. Niihin töihin, joissa kuvataan ihmistä, otin kuvat itse ja piirsin ne valokuvan mallin mukaan (kuva 15). Referenssikuvat olivat suurena apuna työskennellessäni, ja koska en halunnut ihan liian lastenkirjamaista tyyliä, pieni realismi toi töihini mielestäni enemmän aikuismaisuutta ja vakavuutta, vaikka osa töistä onkin melko leikkisiä.

Kuva 15. Alkuperäinen referenssikuva ja lopullinen versio.

Välillä referenssikuvien käyttö vähän turhauttikin, sillä aina ei välttämättä voinut heti aloittaa piirtämistä ennen kuin oli löytänyt malliksi täydellisen referenssikuvan. Tähän kuitenkin tottui ja jos täydellistä kuvaa ei löytynyt, yhdistin monia eri kuvia tai otin referenssikuvan itse.

5 Tulokset

5.1 Kirjaintyyppin valinta

Halusin kirjaintyyppin olevan melko yksinkertainen, jottei se keräisi liikaa huomiota kuvituksesta ja runojen sanomasta. Kirjaintyyppin ei saanut olla liian vakava tai jäykkä, vaan toistaa kuvitusten ohutta tussinjälkeä ja rentoja muotoja. Koska runot ovat herkkiä, halusin kirjaintyyppissäkin näkyvän pehmeyttä ja keveyttä. Otsikkofontin tuli olla helppolukuinen, selkeä, päätteetön ja moderni. Näiden kriteerien perusteella valitsin Roboton ja sen tyylin Roboto Lightin, koska se toimi hyvin otsikoissa.

Tekstifontiksi valikoitui Maiandra GD, joka toisti hienosti kuvitusten pehmeitä muotoja. Fontin luoja Dennis Pasternakin mukaan fontissa lämpöä ja se on luettavaa. Sitä voi käyttää joko itsenäisesti tai yhdessä sen muotoja täydentävän muotoilun kanssa. (Galapágos Design Forum 2014)

5.2 Layout-suunnitelma

Halusin, että runokirjassa on jonkinlainen selkeä asettelu- ja taittomalli. Runojen aihepiiri vaihtelee hyvinkin paljon, mutta halusin että sekä kuvitustyyliässä että kirjan taitossa olisi jonkinlainen rytmi, jottei kokonaisuudesta tulisi liian sekava.

Useimmat runokirjat ovat korkeudeltaan pidempiä kuin leveydeltään, johtuen mitä luultavimmin runojen muodosta – ovathan ne yleensä melko pitkiä ja kapeita. Leena kuitenkin halusi kirjasta neliönmuotoisen, koska sillä tavalla se erotuisi hyvin joukosta. Itsekin pidän neliönmuotoisista kirjoista enemmän, ja tämä tarjosi myös haastetta ja mahdollisuutta uudenlaisiin taittoratkaisuihin.

Esimerkiksi Otava on käyttänyt neliönmuotoisen kirjan mallia Signal-kirjasarjassaan. Omaan makuuni kyseiset kirjat olivat kuitenkin aika pieniä, sillä halusin, että kuvitukset tulisivat hyvin esille. Hyväksi esimerkiksi valikoitui Silene Lehdon runokirja ”Hän lähti valaiden matkaan”, joka tuntui mukavan kokoiselta kädessä, joten mallia ottaen valitsin mitoiksi lopulta 19,5 cm x 17,5 cm. Tällöin kirja ei ollut täysin neliönmuotoinen, mutta erosi kuitenkin hyvin muusta runokirjamassasta.

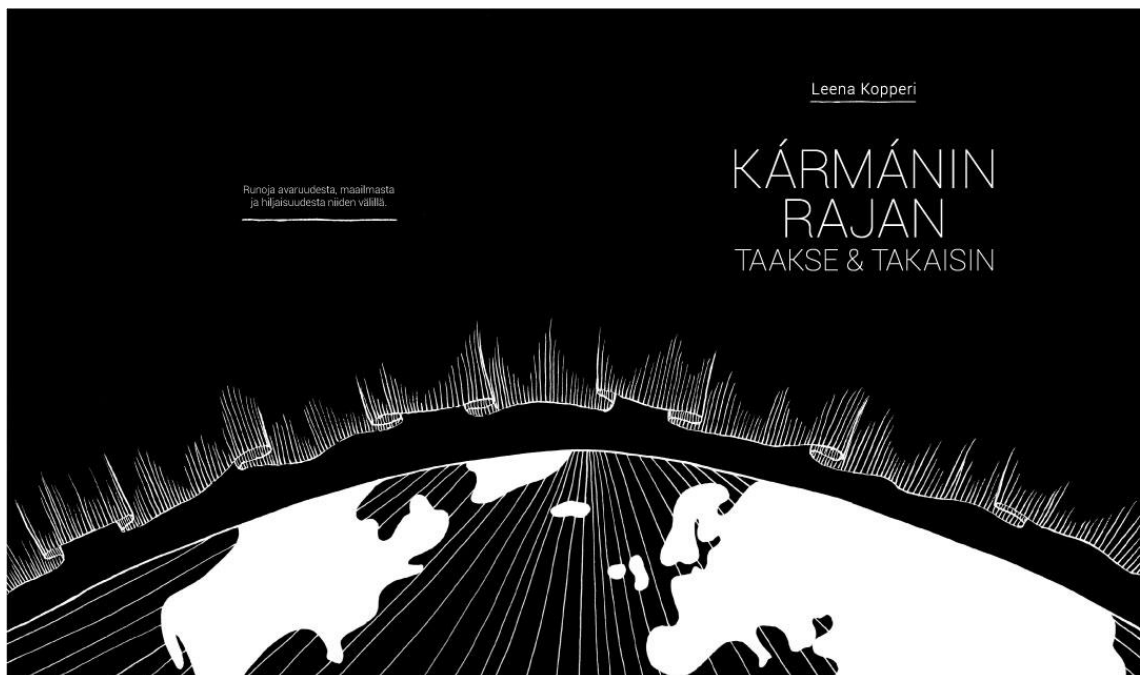
Tiesin jo melko varhaisessa vaiheessa millaisen taittosuunnitelman halusin kirjalle; kuvituksia tulisi joka kolmannelle sivulle, ja jokaisen uuden osion aloittaisi oma aloitusaukeama. Kuvittamattomat runosivut tarjoavat vastapainoa kuvitetuille, ne toimivat ikään kuin hengähdystaukoja kuva-aukeamien välillä. Runoista kuvitin noin viidesosan, joten kuvituksia on yhteensä 16 kappaletta, kannet mukaan lukien. Näin kuvituksia tulee joka kolmannelle aukeamalle niin, että kuvittamattomilla aukeamilla on runo kummallakin sivulla.

Kun sovitin taittosuunnitelmaa ja runoja yhteen, huomasin kuitenkin, että joitain runoja ei ollut tarpeeksi, jotta taitto toimisi ja kuvien välissä ei olisi tyhjiä sivuja. Onneksi sain runoilijalta lisää runoja tyhjiin väleihin. Runojen määrä kuitenkin vaihtelee eri osioissa. Esimerkiksi kolmannessa Maailmassa-osassa runoja oli huomattavasti enemmän kuin toisissa, joten näin ollen siihen osioon tuli enem-

Halusin kirjan tyylin olevan yksinkertainen ja tyylikäs. Haasteena oli jättää sivuille tarpeeksi tyhjää valkoista tilaa ilman, että lopputuloksesta tulisi liian tylsä. Runojen tuli kulkea eteenpäin rauhallisesti ja kuvitusten täydentää runoja ilman että kuvat ilmestyvät yllättäen ja töksähtäen.

Lisäksi halusin jonkinlaisen elementin tai vinjetin myös niille sivuille, joilla ei ole kuvitusta, jotta ne eivät näyttäisi liian tyhjiltä ja kolkoilta. Näin ollen loin sivuille pienet kuvitukset, jokaisen osion aiheensa mukaisesti; avaruudessa on tähti, hiljaisuudessa pilvi ja maailmassa lehti. Lisäsin myös runon yläpuolelle rosoisen, käsin tehdyn viivan tuomaan kuvittamattomille sivuille lisäulottuvuutta. Lisäksi piirsin aaltomaisen kuvion runokirjan alkuun mustalla taustalla ja loppuun valkoisella taustalla. Ne esittelevät omalla tavallaan runojen tarinaa, jossa tullaan pimeästä avaruudesta valoon ja vapauteen.

Kannesta en halunnut liian yksityiskohtaista, mutta kuitenkin kiinnostavan ja dynaamisen. Tykästyin avaruusosion mustavalkoisiin kuvituksiini, koska niissä oli eniten kontrastia, joten halusin käyttää samantapaista asetelmaa myös kannessa. Näin koko runokirjan tarina alkaa tietyllä tapaa jo kannesta. Kanteen tuli runokirjan nimen mukaisesti Kármánin raja, joka erottuu maapallon ja avaruuden välissä revontulina (kuva 17).

Kuva 17. Valmiit runokirjan kannet.

6 Johtopäätökset

6.1 Oma arvio

Tämä oli ensimmäinen näin laaja itsenäinen työ, ja nautin siitä vapauden tunteesta, minkä tämä projekti mahdollisti, sillä sain hienon tilaisuuden suunnitella kokonaisen kirjan melko omatoimisesti. Oli vapauttavaa tehdä suunnitelmia ja toteutuksia omien sääntöjen ja aikataulujen mukaan. Vaikka runokirjan kuvitus ja taitto olikin asiakastyö, olen kiitollinen siitä, että sain kuvituksissa todella vapaata kädet ja sain toteuttaa ideoitani vapaasti, koska vastaavia tilaisuuksia tuskin tulee jatkossa kovin monta vastaan. Oli myös hyvä, että tämä ei ollut pelkkä henkilökohtainen projekti, sillä ongelmatilanteissa pystyin kääntymään Leenan puoleen ja kysyä neuvoa tai mielipidettä.

Suurimpia kompastuskiviä projektin aikana oli oma kriittisyyteni töitani kohtaan – ovatko ne tarpeeksi hyviä, olenko käyttänyt niiden tekemiseen tarpeeksi aikaa? Opin kuitenkin olemaan itselleni armollisempi ja tekemään työni parhaan kyyni mukaan. Kaikkea ei voi tehdä täydellisesti, jokaista kuvitusta voisi työstää vaikka miten pitkään, mutta jossain vaiheessa täytyy kuitenkin osata lopettaa.

Opin myös, että tämä työ ei ole pelkkää piirtämistä – aikaa kului paljon myös luonnosteluun, tiedon sekä referenssikuvien etsintään. Prosessin tietyssä vaiheessa muutuinkin jo hiukan kärsimättömäksi, sillä halusin työn olevan nopeasti valmis – tällainen aika suuri projekti kuitenkin vaatii pitkäpinnaisuutta ja vaatii sitoutumista. Turhauttavaa oli myös aika ajoin, kun tarvitsin referenssikuvia toimiakseni – tuntui että ensin minun piti opetella uudestaan piirtämään, ennen kuin pystyin tekemään lopullisen työn.

Opinnäytetyöni edetessä opin luonnostelun tärkeyden. Huomasin, että jos en käyttänyt paljon aikaa luonnosteluun, lopputulos ei ollut niin huoliteltu ja suunniteltu kuin olisin itse odottanut. Silloin jouduin myös useammin tekemään eri ver-

sioita lopullisista töistä. Tämän vuoksi opin nopeasti, että luonnoksia piti tehdä paljon ja kokeilla monia eri vaihtoehtoja ja uusia näkökulmia aukeama-asetteluihin.

Kiinnitin myös huomiota ensimmäisen luonnosten muuntautumiseen lopulliseen muotoonsa. Vaikka luonnoskirjan luonnos näyttikin hyvältä, se ei välttämättä enää toiminutkaan suuremmassa versiossa. Tämä johtui mitä luultavimmin siitä, että tein luonnokset alun perinkin melko pieniksi. Tämän vuoksi esimerkiksi tunturityön rakentaminen kesti aika pitkään ja siihen kului monta versiota – en ollut millään tyytyväinen tunturin varjostuksiin, jotka näyttivät kyllä hyvältä luonnoksessa, mutta vähän omituisilta suuressa versiossa.

En ollut aiemmin kuvittanut paljon luontoa, tai kiinnittänyt ylipäättään huomiota töiden taustoihin. Tässä runokirjassakin jätin osan taustoista lukijan mielikuvan varaan enkä halunnut muutenkaan aukeamista liian täyteen ahdettuja. Opin kuitenkin tarttumaan rohkeammin tuntemattomiinkin kuva-aiheisiin ja käyttämään referenssikuvia apuna.

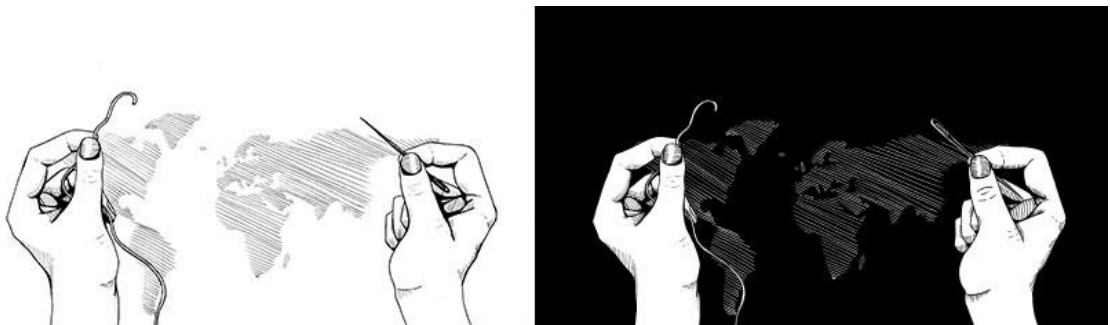
Loppuvaiheessa piirtämisestä tuli vähän luontevampaa ja aloin uskoa enemmän omiin kykyihini. Kuvitukset syntyivät helpommin ja tiesin jo mitä tehdä ja miten päätyä lopputulokseen. Sainkin enemmän itsevarmuutta kuvittamiseen, ja opin, että lopulliseen ratkaisuun ei voi päästä heti, vaan onnistunut kuvitus ottaa aikansa ja vaatii oman työprosessinsa. Myös viivan käyttö muuttui töiden mukana rennommaksi – alussa vähän pelkäsin vetää viivoja ja ne olivat aika suorina, mutta lopussa uskaltauduin kokeilemaan viivan ulottuvuuksia ja leikkimään sillä. Toivon kuitenkin, että tämä ei tehnyt lopputuloksesta liian sekavaa, vaan yhtenäisyys näkyy kuvituksissa koko kirjan ajan.

Alituinen tekeminen opetti monipuolisuutta kuvittajana. Vaikka tyyli kaikissa töissä onkin sama, koen, että sain kokeilla monia erilaisia uusia kokoonpanoja näissä kuvituksissa. Erilaisten aukeamamallien ja perspektiivien kokeilu onnistui hyvin, ja sain mielestäni aikaan monivivahteisen kuvituskokoelman. Pystyin luomaan eri näkökulmasta tuotettuja kuvituksia – esimerkiksi mato-kuvituksessa

ollaan ruohonjuuritasolla lähikuvassa ja vuorikuvassa käytetään taas laajakuvaa.

Koska opinnäytetyössä oli melko tiukka aikataulu, olen tyytyväinen siinä, että sain kaiken tehtyä ajoissa. Joitain pieniä yksityiskohtia olisin ehkä halunnut kuvituksissa muuttaa, mutta aika ei niihin enää riittänyt. Tämän vuoksi toivon, että työni ei vaikuta huolimattomalta ulkopuolisen silmissä. Lisääajan kanssa olisi voinut olla mahdollista tehdä kuvituksia laajemminkin, mutta mielestäni työprosessi oli melko laaja jo näissäkin puitteissa.

Palaute työprosessin aikana oli tärkeää. Välillä huomasin, että omille kuville tuli helposti sokeaksi, eikä välttämättä huomannut yksittäisiä pikkuvirheitä. Kyselin projektin edetessä mielipiteitä töistäni Leenalta, lähipiiriltäni ja opettajilta ja sainkin heiltä kehittäväää palautetta. Esimerkiksi kuvassa, jossa ovat kädet neulomassa maapalloa, en ajatellut, että neula olisi väärinpäin ennen kuin ”kriitikoni” asiasta mainitsivat (kuva 18). Tietenkin, kun toisessa kädessä on lanka, neulan pitäisi olla niin päin, että lankaa ollaan laittamassa neulan reikään. Myöhemmin myös muutin taustan valkoiseksi ja mantereet valkoisiksi, jotta kuva kävisi paremmin yhteen muiden avaruuskuvien kanssa.

Kuva 18. Kädet ennen ja jälkeen neulan käännön ja taustan värin vaihtamisen.

6.2 Työn merkitys

Tällä kyseenomaisella runokirjalla on merkitystä ennen kaikkea minulle sekä tietysti runojen kirjoittajalle Leenalle. Jo valmiiksi kuvitettua runokirjaa on mahdollisesti helpompaa tarjota kustantajille, sillä siinä on heillä jo niin sanotusti valmis paketti julkaistavasti. ”Kármánin rajan taakse ja takaisin” - runokirja tuo uu-

denlaista ilmettä runokirjamarkkinoille, ja vaikka se toisaalta tukeekin osaltaan nykyajan pelkistettyä ja modernia tyyliä, tuovat tussityylillä toteutetut kuvitukset uuden ja raikkaan ilmeen.

Kirjasta tullaan painamaan henkilökohtaisia kappaleita runoilijalle, sukulaisille, sekä itselle työnäytteiksi tulevaisuuden työnhakua varten. Itse toivon, että runokirja toimii tulevaisuudessa vahvana osana portfoliossani, ja se auttaisi minua jatkossa työsaannissa. Runokirjan tyyli erottuu digitaalisten kuvitusten masstasta ja valmis kirja näyttää, että kykenen ottamaan osaa suuriinkin työprojekteihin.

Opinnäytetyöni jakaa tietoa runokirjoista, joista ei tietääkseni ole kovin monta opinnäytetyötä tehty aikaisemmin. Toivon, että hankkimastani tiedosta olisi hyötyä myös jollekin muulle asiasta kiinnostuneelle tai opinnäytetyötä samasta aiheesta tekeväälle.

Koen kehittyneeni paljon kuvittajana ja ammattimaisena suunnittelijana, sillä huomasin, miten tärkeää on aikataulutus ja luonnostelu sekä kokonaisuuden miettiminen. Kokonaisvaltaisesti tämä opinnäytetyöprojekti oli erittäin opettava ja innostaa minua vastaisuudessakin tarttumaan vastaaviin suurempiin projekteihin rohkeasti.

Lähteet

Kirjat

Ahjopalo-Nieminen, T. 1999. Kuvittajan keinot. Jyväskylä: Gummerus.

Galapágos Design Group.

<http://www.galapagosdesign.com/original/maiand.htm>. 14.3.2014.

Happonen, S. Liike, kuvakirja ja kuvitettu teksti. Teoksessa Rättyä, K & Raussi, R (toim.). 2001. Tutkiva katse kuvakirjaan. Suomen Nuorisokirjallisuuden Instituutin julkaisu nro 23. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Hatva, A. 1993. Kuvittaminen. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Kotirinta, P. 2013. Tuoreimman Marimekko-kohun suurin ongelma on valehtelu. Helsingin sanomat. <http://www.hs.fi/kulttuuri/Tuoreimman+Marimekko-kohun+suurin+ongelma+on+valehtelu/a1380335386673>. 9.3.2014.

Lehto, S. 2011. Hän lähti valaiden matkaan. Helsinki: WSOY.

Mikkonen, K. 2005. Kuva ja sana – Kuvan ja sanan vuorovaikutus kirjallisuudessa, kuvataiteessa ja ikonoteksteissä. Helsinki: Oy Yliopistokustannus University Press Finland. Gaudeamus?

Suomen Nuorisokirjallisuuden Instituutti. 2001. Tutkiva katse kuvakirjaan. Suomen Nuorisokirjallisuuden Instituutin julkaisu nro 23. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Vainio, J. 2013. Perinteitä kunnioittaen, uudella tekniikalla. Kuvittaja 2013 (1), 12-19.

Wsoy Fakta. 2001. Suuri tietosanakirja. Gummerus: Jyväskylä.

Ylimartimo, S. 1998. Auringosta itään, kuusta länteen – Kay Nielsenin kuvitustaide ja mahdollisen maailman kuvaamisen keinot. Rovaniemi: Pohjolan Painotuote Oy.

Ylimartimo, S. 2001. Kanssa ja lisää, vaiko ohi tai jopa vastaan? Lastenkirjan kuvittaja myötä- ja mielikuvittajana. Teoksessa Rättyä, K & Raussi, R (toim.). 2001. Tutkiva katse kuvakirjaan. Suomen Nuorisokirjallisuuden Instituutin julkaisu nro 23. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Kuvalähteet

- 1: Visuaalinen viitekehys. Tekijän.
- 2: Harry Potter-kirjojen kansitaidetta Suomesta ja Ranskasta.
- 2 A: Suomi. <http://www.tammi.fi/kirjat/-/product/no/9789513160616>.
- Kuvitus: Mika Launis. 16.3.2014.
- 2 B: Ranska.
- http://harrypotter.wikia.com/wiki/File:French_cover_Philosopher%27s.jpg.
- Kuvitus: Jean-Claude Götting.
- 3: Harry Potter-kirjojen kansitaidetta Hollannista ja Italiasta.
- 3 A: Hollanti. <http://www.kb.nl/webexposities/kinderboeken/harry-potter-en-de-steen-der-wijzen>.
- Kuvitus: Ien van Laanen. Kannen suunnittelu: Anne Lammers. 20.3.2014
- 3 B: Italia. <http://www.giratempoweb.net/gw11/libri/harry-potter-e-la-pietra-filosofale>. 20.3.2014.
- Kuvitus: Serena Riglietti.
- 4: Valokuvien kuvitetun runokirjan aukeama. Turunen, T. 2012. Helsinki: Aurinko.
- Valokuvat: Heli Kolho.
- 5: Herkkää mustavalkokuvitusta. Carpelan, B. 1984. Piha. Otava: Keuruu.
- Kuvitus: Hannu Taina.
- 6: Monipuolista ja vaihtelevaa tyyliä lasten lorukirjassa. Ruotanen, A. 2009. Satalaan. Helsinki: Lasten keskus. Kuvitus: Marjo Nygård.
- 7: Kuvaruno leikittelee sanoilla. Haapala, V. 2009. Termini. Helsinki: Otava.
- 8: Muumipeikko kulkee tietä pitkin aukeaman oikealle puolelle. Jansson, T. 1952. Kuinkas sitten kävikään? Porvoo: WSOY.
- 9: Ensimmäiset luonnokset erilaisilla tyyliyhdistelmillä. Tekijän.
- 10: Erilaisten tyylien etsintää – lyijykynä, akvarelli ja tussityyli. Tekijän.
- 11: Tussikokeiluja – parhaimmiksi valikoituivat Pigma Micron Finelinerit. Tekijän.
- 12: Esimerkkejä tussikuvittajista ennen 2000-lukua.
- 12 A: <http://lifetheuniverseandexcellence.blogspot.fi/2012/07/tove-jansson.html>.
- Kuvitus: Tove Jansson. 14.3.2014.
- 12 B: Carroll, L. Näköispainos 2013 (alkuperäinen 1958). Liisan seikkailut ihme-
maassa. Porvoo: WSOY. Kuvitus: John Tenniel.
- 12 C: <http://historyspaces.blogspot.fi/2012/04/short-history-of-winnie-pooh-how-are.html>. Kuvitus: John Shepherd. 14.3.2014.
- 12 D: Gorey, E. & Manninen, Teemu(toim.) 2012. Sekopäiset serkukset ja muita tarinoita. Helsinki: Huuda huuda.
- 13 Esimerkkejä tussikuvittajista ennen 2000-luvulla.
- 13 A: Walter, M. 2006. Rumot maailmassa. Keuruu: Otava.
- 13 B: <http://www.sarjakuvakilpailu.fi/2009/01/index.html>. 14.3.2013
- 13 C: Ahokoivu, M. 2010. Ennustus. Oulu: Asema Kustannus.
- 14: Tyttö ja planeetta-runon kuvitustyöprosessi. Tekijän.
- 15: Alkuperäinen referenssikuva ja lopullinen versio. Tekijän.
- 16: Layout-suunnitelma. Tekijän.
- 17: Valmiit runokirjan kannet. Tekijän.
- 18: Kädet ennen ja jälkeen neulan käännön ja taustan värin vaihtamisen. Tekijän.